

Primljen 27. 11. 2002.
Prihvaćen 10. 4. 2003.

COMMON EUROPEAN FRAMEWORK I EUROPSKI JEZIČNI PORTFOLIO

(Sažetak izlaganja na seminaru u Otočcu,
lipnja 2002.)

Anera Adamik *

Zavod za unapređivanje školstva, PJ Rijeka

Dva projekta Vijeća Europe – Odjel za moderne jezike, "Common European Framework..." i „Europski jezični portfolio“, novine su u segmentu nastave stranih jezika. Glavna im je zadaća osigurati kompatibilnost nacionalnih školskih sustava s europskim, te dati jednu novu kvalitetu procesu učenja stranih jezika.

COMMON EUROPEAN FRAMEWORK

Knjiga pomalo nezgrapna naslova *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*, odnosno u slobodnom prijevodu (jer službeni ne postoji) *Zajednički europski okvir mjerila u učenju jezika: učenje, podučavanje, ocjenjivanje*, jedan je od ključnih projekata Vijeća Europe – Odjel za moderne jezike, promoviranih u prošloj, Europskoj godini jezika 2001. Naslov je odmah skraćen, pa je u službenoj uporabi *Common European Framework* ili jednostavno *CEF*, a u užim stručnim krugovima uobičajeni naziv je *Framework*. Taj naziv ćemo i mi rabiti u ovom izlaganju i dalje, sve dok ne dogovorimo neki primjereniji za naš jezik.

Rad na Frameworku trajao je raznim intenzitetom gotovo 30 godina, te uključio zbilja brojne stručnjake iz europskih zemalja i SAD-a. Teško bi bilo i pobrojati sva istraživanja, ra-

sprave, stručne i znanstvene radove o toj temi. U posljednjih desetak godina brojne su verzije tiskane i razdijeljene u obliku radnih materijala, da bi se došlo do ove današnje verzije, koja se smatra konačnom, ali koja je ipak otvorena za sve primjedbe i prijedloge.

Najjednostavnije rečeno, Framework je sveobuhvatni priručnik koji razmatra cjelinu procesa učenja jezika, u gotovo svim njegovim aspektima, učenja i školskog, i predškolskog te vanškolskog i posliješškolskog. Osnovna njegova namjena jest učiniti učenje i znanje jezika u sadašnjoj i budućoj Europskoj zajednici transparentnim. Jer ako EZ znači slobodan protok informacija, ljudi, robe i kapitala, onda slikovito rečeno, obrazovanje prethodi svemu tome barem za jedan korak. Framework je namijenjen onima koji provode školske programe (učitelji i nastavnici), onima koji ih kreiraju i vrednuju, te drugim sličnim profilima stručnjaka.

Bilo bi pogrešno smatrati pojavu Frameworka dodatnim opterećenjem ili pak šablonom koja se želi nametnuti. Naprotiv, svrha Frameworka nije nametati opterećenja, nego rušiti prepreke među raznolikim obrazovnim sustavima Europe, nastajale slijedom povijesnih okolnosti, desetljećima ili stoljećima. Standardi i norme su zamišljeni kao minimalni, a unutar tog zajedničkog europskog okvira treba postojati golem prostor za punu kreativnost svakog pojedinog subjekta u procesu učenja

* Anera Adamik, Ministarstvo prosvjete i sporta, Zavod za unapređivanje školstva, PJ Rijeka, Trpimirova 6, 51000 Rijeka; tel.: (051) 213 644; e-mail: anera.adamik@ri.hinet.hr

jezika. Framework treba olakšati i učiniti kvalitetnijim proces učenja jezika, i u europskim razmjerima tako i unutar pojedinih školskih sustava.

Knjiga ima dvjestotinjak stranica, uz uvodne i završne napomene devet poglavlja, i to:

1. Politički i obrazovni kontekst
2. Usvojeni pristup
3. Zajednički referentni nivoi
4. Uporaba jezika i korisnik jezika/učenik
5. Sposobnost korisnika/učenika
6. Procesi učenja jezika i podučavanje
7. Stupnjevanje i stupnjevi
8. Lingvističke različitosti i kurikulum
9. Ocjenjivanje

Dakako, raspravljat ćemo i analizirati i Framework i njegovu primjenu, u cjelini, po poglavljima i po pojedinim užim temama. No, najprije se s Frameworkom trebamo upoznati. Svrha ovoga kratkog razmatranja jest dati informaciju i poticaj. Framework se što prije treba naći u našim školskim i privatnim knjižnicama, gdje će za dugo godina imati status referentnog priručnika, poput rječnika ili gramatike. Već nekoliko mjeseci Framework je dostupan u engleskoj, njemačkoj, talijanskoj i francuskoj verziji u našim knjižarama. Cijena je pristupačna za knjigu takvog opsega i opreme, i kreće se od 20 do 25 EUR.

Engleska verzija, *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*, izdavač *Cambridge University Press*.

Njemačka verzija, *Gemeinsamer europaischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren und beurteilen* izdavač *Langenscheidt KG*.

Talijanska verzija, *Quadro comune europeo di riferimento per le lingue: apprendimento, insegnamento, valutazione*, izdavač *La Nuova Italia OXFORD*.

Francuska verzija, *Cadre européen commun de référence pour les langues: apprendre, enseigner, évaluer* izdavač *Didier*.

Za sve navedene verzije distributeri za Hrvatsku su *VBZ doo*, 10010 Zagreb, Goranska 12, tel. 01 6235 626., te *Algoritam*, POB 23,

Harambašićeva 19, 10001 Zagreb, tel. 01 2359 333, no nije isključeno da se pojave i neki drugi.

Framework je također preveden na *španjolski, portugalski i ruski jezik*, što je za nas od manjeg značenja.

EUROPSKI JEZIČNI PORTFOLIO

EJP je, uz Framework, drugi važan europski projekt, predstavljen u prošloj, Europskoj godini jezika 2001. EJP se temelji na Frameworku, no dok je Framework namijenjen uskom krugu stručnjaka, EJP je namijenjen najširem krugu korisnika.

Kratka povijest

Korijene EJP-a nalazimo kasnih sedamdesetih u Švicarskoj, multinacionalnoj zemlji s četiri službena jezika te mnoštvom jezika manjina i imigranata. Sama ideja i njezina provedba pobudili su pozornost europskih stručnih krugova, koji su procijenili da bi ovo nastavno sredstvo moglo puno učiniti na planu standardizacije učenja i znanja modernih jezika u tadašnjoj i budućoj Europi, ujedinjenoj, a multikulturalnoj i multilingvalnoj.

Današnji EJP brušen je tijekom devedesetih godina u raspravama i brojnim projektima, da bi 1998. počeli prvi pilot projekti pod okriljem Vijeća Europe – Odjel za moderne jezike, u 15 zemalja i 3 međunarodne udruge: *EAQUALS / ALTE* (European Association Quality Language Services / Association of Language Teachers in Europe), *CERCLES* (Confederation of Language Centres in Higher Education) i *ELC* (European Language Council), u kojima je sudjelovalo oko 30 000 učenika i više od 1800 nastavnika.

Na 20. sjednici Stalne konferencije ministara prosvjete zemalja Vijeća Europe, održanoj u Krakowu, Poljska 17.–19. listopada 2000., prihvaćena je i potpisana *Rezolucija o europskom jezičnom portfolioju*, koja i nas obvezuje. Slijedom rezolucije, krenuo je europski projekt EJP-a uz sudjelovanje 45 zemalja, dakako i naše.

Trenutačno je 30 verificiranih EJP-a. Predvođi Irska (Trinity College, Dublin) sa 6 odobrenih EJP-a; od nama zanimljivih tzv. tranzicijskih zemalja Češka, Mađarska i Rusija imaju po 3 (full set). Ukupno odobrene EJP-e posjeduje 12 zemalja i dvije međunarodne udruge EAQUALS /ALTE (Portfolio for Adults), te CERCLES (također Portfolio for Adults).

Vidimo da EJP traje 15–20 godina. Tijekom tog razdoblja nastala je i opsežna literatura.

Osnovno o portfoliju

U fizičko-tehničkom smislu EJP je tiskovina koja se sastoji od tri dijela. To su:

Jezična putovnica, u kojoj su navedene jezične kvalifikacije i znanja (institucionalna i izvaninstitucionalna) na europski standardiziran način (Framework...)

Jezični i kulturni životopis, u kojem učenik može upisati svoje znanje jezika i iskustvo učenja na bilo kojem jeziku, u školama i izvan njih.

Jezični dosje, s primjerima učeničkih radova.

Prema već definiranim psiho-socijalnim cjelinama u razvoju učenika, uzimajući u obzir i stupnjevanje školskog sustava, trebalo je stupnjevati Portfolio, kako bi odgovorio zadaći nastavnog sredstva u jedinstvenom pedagoško-andragoškom procesu od ranog djetinjstva, preko *adolescencije*, do faza *odrasle osobe*, poželjno i do kraja radnog vijeka.

Već su uobičajene osnovne kategorije ELP-a.

JUNIOR 6(7) – 10(11) godina

SENIOR 10(11) – 15(16) godina

ADULTS 15+(16+)

Granice su fleksibilne, ovisno o školskom sustavu pojedine zemlje.

Za naš školski sustav primjerene kategorije bile bi:

JUNIOR *Rano učenje*

SENIOR *Osnovna škola IV.–VIII. razred*

ADULTS *Srednje školovanje i dalje*

Smatra se da je u kategoriji JUNIOR najvažniji *dosje*, u kategoriji SENIOR *životopis*, a kod ADULTS *putovnica*.

No, razvijene su već i po potrebi se mogu razviti i druge kategorije portfolija, npr. za dijelove populacije (migrante, manjine i slično), uske struke, više i visoke nejezične škole, specijalne škole (za učenike smanjenih sposobnosti i sl.). U Rusiji je nedavno odobren EJP za nastavnike jezika i prevoditelje, pa je iz toga i niza drugih primjera vidljivo da EJP može odgovoriti gotovo svim specifičnim potrebama svake pojedine zemlje.

Općenito, dana je velika sloboda kreatorima EJP-a da ga kreiraju prema specifičnim potrebama, školskom sustavu, tradiciji, kulturološkim obilježjima i sl. No, neki su elementi strogo propisani, uglavnom u namjeri da EJP bude prepoznatljiv, npr. *Standardna jezična putovnica za odrasle*, zastupljenost barem jednoga službenog jezika Vijeća Europe (engleski ili francuski) itd. Temeljito i precizno propisana je procedura *akreditacije i validacije* svakog pojedinog portfolija, koju treba potpuno provoditi već tijekom razvoja portfolija. Prošavši uspješno proceduru, Portfolio stječe pravo na naziv *Europski jezični portfolio*, na *logo Vijeća Europe*, te na sve što iz toga proizlazi.

Možda smo nepravedno razdvojili softverski od hardverskog dijela EJP-a. Oni se međusobno prožimaju. No, zgrješimo još jednom i pokušajmo istaknuti tri osnovne funkcije EJP-a.

To su:

- a. Reporting — kvantifikacija znanja, samoocjenjivanje ili ocjenjivanje, dakako po standardnim europskim mjerilima prihvaćeno je 6 stupnjeva, koji se označavaju sa:
  - Basic User A1, A2,
  - Independent User B1, B2,
  - Proficient User C1, C2
- i 3 razine poznavanja jezika :
  1. *razumijevanje (slušanje i čitanje)*
  2. *govor*
  3. *pisanje*
- b. *Pedagoška funkcija* – poticaj učenika na učenje jezika u školama i izvan njih, obrazovanje uopće, stvaranje navika da sam sebe vrednuje, ocjenjuje i postavlja si nove ciljeve.

c. *Političko-sociološka* – promocija i tolerancija raznolikosti jezika i kultura, multilingvizam i multikulturalizam, sa svrhom obrazovanja za moderno građansko demokratsko društvo.

Valja naznačiti i osnovne ideje Portfolija, koje uvijek treba imati na umu:

1. Filozofija:
  - a) Društveno-odgovorna ...
  - b) ...autonomija učenika
2. Načela:
  - a) Objektivno vrednovanje sebe i drugih
  - b) Učenje da bi se naučilo, ne za ocjenu i sl.
3. Mogućnosti:
  - a) Motivacija
  - b) Inventivnost i kreativnost
4. Izazovi:
  - a) Obrazovanje za moderno, demokratsko, građansko društvo
  - b) Osobni razvoj

Od iznimne je važnosti osobina Portfolia da uz poticaj obuhvaća učenje i znanje u školi i izvan nje. Svjedoci smo ekspanzije učenja stranih jezika, pa tako imamo privatne satove, privatne škole za strane jezike, pučka učilišta te tehnički razvijene metode samoučenja, od negdašnjih lingvafona s pločama i audio kasetama do današnjih multimedialnih CD-a, kompjutorskih programa i "on line" učenja. Sve to ima tendenciju produžetka u „doživotno učenje“. Nameće se pomisao da je metoda Portfolija prikladna i za neka druga područja, informatiku prije svih, jer nepovratno su prošla vremena kada je čovjek mogao neke stvari naučiti jedanput za uvijek u određenom razdoblju školovanja.

I možda najvažnije. Portfolio nije novi predmet i ne smije biti dodatno opterećenje, nego nov pristup i sredstvo, koje će učenju jezika dati novu kvalitetu te koristiti svim subjektima u

lancu: UČENIK – NASTAVNIK – RODITELJ – ŠKOLA – MINISTARSTVO – POSLODAVAC – (SVEUČILIŠTA)

Stanje projekta EJP-a u Hrvatskoj

EJP for Adults, na raspolaganju je učenicima privatnih škola za strane jezike unutar udruge PRIMA (PRIMA je pridruženi član udruge EAQUALS). Kad govorimo o državnom školskom sustavu, moramo biti realni. Iako Hrvatska spada u manje europske zemlje, ipak je naš školski sustav, s više od 700 000 učenika i više od 1800 obrazovnih ustanova (bez oko 1000 područnih škola) glomazno tijelo koje ima svoju inerciju; i ne samo inerciju nego i otvorene probleme, masu drugih prioriteta i, "last but not the least", kroničan nedostatak novca. Ipak, naši *decision-makers* razmatraju modalitete razvoja i implementacije Portfolija. Uključeni smo u europski projekt, koji pratimo i praćeni smo. Čini se da tu nismo na europskom začelju. No, bez obzira na to koji će način biti odabran, sigurno je da su učitelji i nastavnici ti koji će razvijati i implementirati Portfolijo. Stoga moramo voditi računa da u projekt uđemo obaviješteni i što spremniji.

Framework i Portfolio su među prioritarnim temama redovitih aktivnosti Zavoda za unapređivanje školstva. U Ljetnoj školi u organizaciji Ministarstva prosvjete i športa te Britanskog savjeta, održanoj 7. – 11. srpnja 2002. g. u Dubrovniku, EJP je bio jedna od tema. Dodatna mogućnost širenja informacija o Frameworku i Portfoliju su novoosnovana županijska stručna vijeća. No, u informiranju naši učitelji i nastavnici dosta toga mogu i trebaju učiniti sami. Na Internetu je obilje informacija. Na web-stranicama Vijeća Europe nalaze se integralni tekstovi Frameworka na raznim jezicima, osnovne informacije i literatura o EJP-u, te mnogi primjeri Portfolija. Osnovna adresa je portal Vijeća Europe, www.coe.int.